

Handläggare: Inger Jacobsson, Göta Sandin
Tfn: 508 03 337, 508 03 294

Till
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

7. Yttrande över remiss ”Med modersmålet som grund” (Remiss från Kommunstyrelsen, Dnr 322-435/2005)

Förslag till beslut

Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens förslag till svar på remissen ”Med modersmålet som grund”.

Jack Kindberg
Stadsdelsdirektör

Cathrine Önnestam
Barn och ungdomschef

Ärendets beredning

Synpunkter har inhämtats från förskolechefgruppen och rektorsgruppen och ärendet har behandlats på samverkansgrupp den 12 april.

Bilagor

Remiss ”Med modersmålet som grund”
Definitioner

Bakgrund

Enligt Stockholms stads förskoleplan beskrivs tydligt ett prioriterat område ”Kommunikation, språk och kultur” i vilket följande uttrycks ”att utveckla språket hos barn med svenska som sitt andraspråk, innebär att aktivt stödja modersmålet och att utveckla andraspråket svenska.” Vidare ska modersmålsstödet utvecklas och vara en integrerad del i förskolans verksamhet.

I grundskoleförordningen kapitel 2 regleras kommunens skyldighet att erbjuda modersmålsundervisning för grundskoleelever i 9 -14 §§ och möjlighet att anordna tvåspråkig undervisning i 7-8 §§. I kapitel 5, 2-3 §§ regleras elevers rätt till studiehandledning på modersmålet.

I Stockholms skolplan, antagen av Stockholms kommunfullmäktige den 20 sept 2004, har skolborgarrådet Erik Nilsson redan i sitt förord skrivit att ”Synsättet på modersmålet måste förändras och ses som en tillgång. Det är via sitt eget språk som elever med annat modersmål än svenska kan nå verklig framgång.” I skolplanen är språkutveckling ett prioriterat utvecklingsområde. Här sägs att ”allt fler inom skolans område måste ha kunskaper om flerspråkig utveckling” och ” För att främja kunskapsutvecklingen hos de tvåspråkiga eleverna krävs att modersmålsundervisningen utvecklas och integreras med ämnesundervisningen.”

Mot bakgrund av styrdokumentens ambitioner genomförs försöksverksamhet med matematik på modersmålet.

De nya direktiven och kunskapen om modersmålets betydelse för skolframgång ställer krav på utveckling av modersmålsträning, modersmålsundervisning, studiehandledning och ämnesundervisning på modersmålet och dess organisation. Kommunfullmäktige beslutade i stadens budget för 2005 att kommunstyrelsen ska ta fram ett förslag på ny organisation för stadens modersmålsundervisning. Det nya resursfördelningssystemet inom stadens förskolor och skolor kräver också nya lösningar för organisation av modersmålsundervisningen utifrån elevernas behov.

Enligt utredningsdirektiven ska preciserade frågeställningar belysas. Utifrån dessa har vi valt att redovisa våra synpunkter.

Förvaltningens förslag

Remissens frågeställningar är följande:

- Hur bör stadens organisation för stöd till modersmålstöd och modersmålsundervisning se ut för att bäst stödja behoven i stadens förskolor och skolor?
- Hur ska ansvarsfördelningen se ut mellan stadsdelsnämnder och utbildningsnämnden vad gäller stödet till en utvecklad modersmålsundervisning?
- Vad krävs för personalförsörjningsstrategi för att uppfylla behoven i stadens förskolor och skolor?
- Vilken typ av kompetensutveckling behövs primärt vid en omorganisation av Språkcentrum?

Inom Spånga-Tenstas stadsdelsförvaltning är vi mycket positiva till en utveckling av modersmålsverksamheten. Därför välkomnar vi en organisation som speglar styrdokumentens ambitionsnivå. Vi vill särskilt understryka betydelsen av att integrera modersmålsundervisningen i den dagliga verksamheten både i förskola och grundskola. Forskningen visar entydigt att utvecklingen av modersmålet är direkt kopplat till högre studieresultat/ måluppfyllelse för eleverna. Undervisning i olika ämnen på modersmålet påskyndar inte bara kunskapsutvecklingen och andraspråksutvecklingen utan stärker även elevens identitet.

Som underlag för förslaget ges en nulägesbeskrivning som vi ifrågasätter då det endast anges i budget tilldelade medel samt från Språkcentrum köpta timmar. I Spånga-Tensta bedrivs en stor del av enheternas modersmålsstöd, modersmålsundervisning och studiehandledning av lokalt anställda pedagoger. Kostnaden för detta finns inte med i remissens angivna siffror. Det är viktigt att analysera de faktiska förhållandena för att veta vilka behov som finns i stadsdelarna. Vi ser det som viktigt att en dialog mellan staden och stadsdelarna fortsätter i förändringsprocessen genom den referensgrupp som föreslås i förslaget.

Inom förskolan har vi i Spånga-Tensta sedan länge flerspråkig pedagogisk personal. Inriktningen idag är att integrera modersmålsstödet i den dagliga verksamheten där flerspråkiga pedagoger ingår i arbetslaget. Behovet av modersmålsstödet i stadsdelens förskoleverksamhet är kartlagt och flerspråkiga modersmålspedagoger arbetar dels på varje enhet och dels

lokalt på närliggande enheter. Kontinuiteten prioriteras även när det gäller förskolebarnens modersmålsstöd.

Vår ambition är redan idag att utifrån ett synkroniserat behov och i den mån lärarna har kompetens ska de anställas lokalt i enheterna. Erfarenheterna i Spånga-Tensta grundskolor har genom åren visat att lokalt anställda modersmåls lärare med pedagogisk kompetens är en väl fungerande modell för modersmålsundervisningen.

Förvaltningen menar att det är bra att modersmålsverksamheten koncentreras och administreras nära enhetsnivå men vår erfarenhet är att en central samordning krävs när det gäller småspråken. För stadsdelar med ett mindre antal barn/elever i behov av modersmålsstöd/ modersmålsundervisning är en samordnande funktion av betydelse för att organisera en fungerande modersmålsverksamhet för dessa barn/elever. I första hand ska barnen/eleverna erbjudas modersmålsstöd/modersmålsundervisning lokalt och i särskilda fall ska undervisningen anordnas i en närliggande stadsdel.

Enligt förslaget ges i budget för 2005 förutsättningar för föreslagna förändringar. Det hade dock varit önskvärt att utredningen preciserar vilka omprioriteringar som krävs av respektive stadsdelsnämnd.

För att ytterligare belysa denna frågeställning behöver även en del uttryck i underlaget klargöras. Innebörden i ”att rätten till modersmålsundervisning ska prövas” bör förtydligas. Beträffande ansvarsfördelningen menar vi att underlagets beskrivna ”lägsta omhändertagandenivå” behöver utvecklas och förklaras utifrån ett pedagogiskt perspektiv. Vi ser det som positivt att man betonar upprättandet av individuella utvecklingsplaner, men vill påpeka att det gäller alla elever, inte bara de elever med annat modersmål än svenska. I samband med detta ska även rätten och behovet av modersmålsstöd/modersmålsundervisning beaktas och prövas och att stödet/undervisningen ges till de barn/elever som den är avsedd för. Vi är dock tveksamma till att ansvaret för stöd till dessa provningar ska ligga på central nivå, i förslaget kallat ”fria nyttigheter”. Det ansvaret borde enligt vår mening ligga på stadsdelsnivå.

Vidare menar vi att det inte är rimligt att alla pedagogiska medarbetare från Språkcentrum redan innan 2005-12-31 ska ingå i stadsdelarnas förskole- och skolenheter. Den omplacering av pedagoger som är möjlig bör förberedas av Utbildningsförvaltningen och förankras i stadsdelarna. Omorganisationen bör ske stegvis så att alla, både enheternas befintliga lärare och de omplacerade lärarna, känner sig delaktiga i organisationen och kan förverkliga det nya arbetssättet så att det kommer eleverna

tillgodo. En kartläggning av stadsdelarnas behov av modersmålsstöd/modersmålsundervisning skulle underlätta en omorganisation av Språkcentrums pedagogiska medarbetare.

Vi delar tanken att utvecklingen av modersmålsstöd/modersmålsundervisningen ska ligga på den organisationsnivå där programansvaret återfinns och att modersmålspedagoger/modersmåls lärare ska integreras i befintliga arbetslag.

För modersmålspedagoger är det nödvändigt att behärska det pedagogiska förhållningssättet som styr arbetets inriktning i förskolan. I nuläget är detta ett kompetensområde som behöver utvecklas bland de modersmålspedagoger som arbetar i förskolan. Vi menar att olika personalförsörjningsstrategier är nödvändiga eftersom behoven inte är jämförbara och det krävs skilda kompetenser av pedagogisk personal inom förskola, grundskola och gymnasium.

Även för modersmåls lärare behövs pedagogisk återkommande kompetensutveckling för att möta grundskolans behov. Beträffande de kompetensutvecklingsinsatser som beskrivs undrar vi över formuleringen ”mera ämnesbaserade uppgifter”. Det är viktigt att inga otydligheter råder när man beskriver vilket arbete modersmåls lärarna ska utföra och vilken kompetens de behöver för den uppgiften. Vi menar att den föreslagna lägsta nivån på högskolebehörighet i ämnet för att kunna undervisa ger utrymme för en ny lärargrupp med låg status i våra skolor. För att kunna undervisa i ämnet och för att accepteras som en likvärdig medarbetare krävs adekvat lärarutbildning. Validering av modersmåls lärarnas kompetens är en nödvändig strategi i samband med omorganisationen av Språkcentrum.

Den största förändringen i förslaget är att avveckla Utbildningsförvaltningens Språkcentrum och flytta ansvaret för de 400 pedagogerna till stadsdelarnas förskolor och skolor. Alltså inte i första hand en omorganisation av Språkcentrum som lyfts fram i frågeställningen.

Vi ifrågasätter förslaget till en ”stadsgemensam” central organisation med i remissen beskrivna ansvarsområden. Förvaltningens synpunkt är att den centrala enheten i första hand ska ansvara för möjligheten till en breddad kompetens för modersmålspedagogernas/modersmåls lärarnas utveckling för att de på sikt ska integreras i stadsdelarnas enheter och fortsätta ansvara för en samordning av de icke lokalt anställda pedagogernas undervisning.

Den nya, eller de nya enheter, inom Utbildningsförvaltningen som planeras ser ut att få ett brett uppdrag. Det kommer inte att innebära någon minskning av organisationen i jämförelse med nuvarande Språkcentrum, undantaget pedagogerna som övertas av skolenheterna, utan istället ett utökat uppdrag inriktat mot forskning och utveckling. Att bilda en ny enhet för forskningsanknytning i frågor som rör språkutveckling som pedagogiskt område ställer vi oss frågande till då Språkforskningsinstitutet i Rinkeby redan samarbetar med stadsdelarna.

Redan lå 2006/2007 bör förbättrade resultat av utvecklingsarbetet kunna synliggöras. Vi menar att det bör preciseras vilka resultat som förväntas och hur utvärderingen av arbetet ska genomföras.

Underlaget för förslaget behandlar även en del andra områden som vi menar ej ryms i de preciserade frågeställningarna.

Sammanfattning

Förvaltningen upplever att remissen på flera punkter varit otydlig och är därför osäker på vad förslagsställaren egentligen menar. Den angivna tidplanen förvirrar ytterligare förslaget och är heller inte relevant eftersom remissvar inkrävs då projektorganisationen redan är etablerad. Vi har lämnat synpunkter enligt vår tolkning av föreliggande förslag.

Vi tror på en decentraliserad organisation i vilken modersmålspedagoger/modersmåls lärare på ett naturligt sätt blir delaktig i barnets/elevens utveckling och lärande under hela dagen. Förskolan och skolan ska spegla dagens samhälle, en större mångfald av medarbetares bakgrund och kompetens i förskola och skola är nödvändig.

Modersmålsstöd/modersmålsundervisning ska inte vara isolerade verksamheter utan en naturlig del av dagen. En brist i utredningens förslag är att modersmålsundervisningen beskrivs som en fristående verksamhet – modersmålets betydelse för elevens lärande saknas.

I förslaget används gamla utdaterade begrepp som t ex ”halvspråkig”. Enligt internationell forskning motsvarar inte detta någon språkutvecklingsfas. Även nya begrepp finns inskrivna som t ex ”ämnesbaserade uppgifter” och ”fria nyttigheter” som inte tidigare är använda i forskning, styrdokument eller den pedagogiska vardagen och bör därför förklaras.

Utredningen beskrivs som ett organisationsförslag som i hög grad hör ihop med en kompetensfråga. Det tydliga kompetensbehovet som föreligger

hos Språkcentrums pedagoger går ej att lösa med en annorlunda organisation utan enbart med kompetensutvecklingsinsatser för målgruppen. Vi anser att satsningar på målgruppens olika kompetensutvecklingsområden redan borde vara planerade och påbörjade. När målgruppen fått en breddad och fördjupad kompetens är det självklart med lokala placeringar i stadsdelarna.

I stadsdelen Spånga-Tensta har vi erfarenhet av goda modeller av integrering med modersmålspedagoger/modersmåls lärare både i förskola och skola. Våra förskolor utvecklar modeller med en tydlig struktur av modersmålspedagogernas dagliga arbete. Vissa enheter arbetar redan med språkgrupper i vilka det tematiska arbetssättet prioriteras och modersmålspedagoger tillsammans med övriga förskolepedagoger gemensamt planerar innehållet i det tematiska arbetet. De modersmåls lärare som besitter pedagogisk kompetens tillika ämneskompetens och är lokalt anställda ingår i skolans arbetslag och deltar i skolans kompetenshöjande insatser. Modersmåls lärare är på ett naturligt sätt en del av skolans pedagogiska personal och deltar i det ordinarie arbetet som krävs av skolans lärare.

Vi ser det som angeläget att varje stadsdel får möjlighet att organisera undervisningsgrupper i de största språkgrupperna och att modersmåls lärare från Språkcentrum i fortsättningen erbjuds att anställas på staddelens enheter. Modersmålspedagoger/modersmåls lärare bör ingå i förskolans/grundskolans arbetslag och fungera som jämbördiga lärare i verksamheten. Målgruppen bör genomgå validering av sin lärarkompetens och i den mån pedagogisk utbildning saknas ska läraren fullfölja den kompetensutveckling som krävs för adekvat behörighet. Satsningen på flerspråkiga lärare kräver långsiktig planering och för att höja statusen och säkra kvaliteten i undervisningen bör staden tillsammans med lärarhögskolan erbjuda riktad pedagogisk utbildning för dessa lärare.

Det måste också understrykas att Språkcentrum har rik erfarenhet av att organisera modersmålverksamhet åt stadens olika enheter samt kunskap om målgruppens kompetensnivåer och vilka kompetensutvecklingsområden som bör prioriteras. Därför föreslår vi att den kunskapen tas tillvara i det fortsatta förändringsarbetet.